

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян“ № 1-а, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, e-mail: arch@vas.bg

Изх. 1088
Дата 11.08.2015 г.

ДО
МИНИСТЪРА НА ПРАВОСЪДИЕТО
Г-Н ХРИСТО ИВАНОВ

ПИСМЕНО СТАНОВИЩЕ

на **ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ**

Относно:

Проект на решение на Министерския съвет за одобряване на проект на Закон за физическите лица и мерките за подкрепа

На основание:

чл. 122, ал. 1, т. 11 от Закона за адвокатурата

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР,

Във връзка с предложения за съгласуване от Министерството на правосъдието на 30.07.2015 г. проект на решение на Министерския съвет за одобряване на проект на Закон за физическите лица и мерките за подкрепа и на основание чл.122, ал.1, т.11 от Закона за адвокатурата, Висшият адвокатски съвет дава следното **ПИСМЕНО СТАНОВИЩЕ:**

Проектот законът дава ново уреждане на обществените отношения, свързани с упражняване на правата на физически лица, които поради посочени в закона изчерпателно изброени причини, а именно затруднение от

интелектуално естество, психическо разстройство или деменция изпитват затруднения при вземане на решения за извършване на конкретни правни действия. Предвижда се заличаване на института на поставяне по запрещение - пълно и ограничено, чрез който до момента се регламентират обществените отношения, в случаите, в които физическите лица поради психическо заболяване, душевна болест не могат да разбират свойството и значението на постъпките си и да ръководят действията си. Законът цели ограничаването дееспособността на всяко физическо лице, което изпитва затруднения при вземане на решения за извършването на конкретни правни действия да бъде наложено в минимална степен като ръководещ е личният интерес на лицето, а ограничаването е допустимо при зачитане на желанията и ценностната представа на лицето.

В закона се прави ясно разграничаване на случаите, при които е необходима спешно да се вземат мерки за защита на лицата, нуждаещи се от подкрепа поради непосредствена опасност за техния живот, здраве и имущество от случаите когато такава непосредствена опасност не е налице, но все пак лицето има нужда от подкрепа, тъй като поради интелектуално затруднение, психическо разстройство или деменция изпитват затруднение при вземане на решение за извършването на конкретни правни действия. Ако при досега действащата нормативна уредба във всички случаи се стигаше до поставяне под запрещение на лицето, в зависимост от неговото състояние - до пълно или ограничено, с новия закон засилени мерки са предвиждат само в случаите на непосредствен риск за живота, здравето или имуществото на лицето. Само в случай на непосредствена опасност на лицето, по силата на съдебно решение, се назначава индивидуален съвет, близък по съдържание с института на настояническият съвет по сега действащото законодателство, като и в този случай, независимо от наличието на индивидуален съвет, само и единствено съдът е компетентен да вземе решение относно въпросите, свързани с местоживеенето на лицето, действията на разпореждане с недвижими имоти и избор на лечение, в случаите, в който не се касае за спешна медицинска помощ или за лечение в случаите на чл. 155 от Закона за здравето.

Освен това производството по определяне на защитни мерки в ситуация на риск е допустимо само в случаите, когато е налице непосредствен риск за здравето, живота и имуществото на лицето, но и същевременно са изчерпани всички други възможности за определяне на мерки подкрепа или е налице сериозно противоречие между лицето което има нужда от подкрепа и подкрепящия, което прави невъзможно вземането на решение по въпросите, предмет на производството. Последователно в закона е залегнал принципът на вземане на решение относно налагането на мерки за подкрепа съобразно

желанията и ценностите на лицето. Така е и в случаите при определяне на защитни мерки в случай на риск. Независимо от съществуващата непосредствена опасност за здравето, живота или имуществото на лицето, което се нуждае от подкрепа, съдът взема своето решение, като вземе предвид наред с останалите доказателства по делото, минали и настоящи желания, чувства, вярвания и ценности на лицето.

За гарантиране законосъобразността и правилността на съдебното решение е предвидено само съдии, преминали специален курс на обучение да разглеждат дела от такъв характер, а с оглед гарантиране дейността на индивидуалния съвет в интерес на подкрепения е предвидено в съвета да могат да вземат участие организации с нестопанска цел, които познават състоянието на лицето, възможността му да взема решения и неговите действителни желания и предпочитания.

Във всички останали случаи, в които не е налице непосредствен риск за живота, здравето или имуществото на лицето, нуждаещо се от подкрепа, на последното могат да бъдат наложени само някои от предвидените в закона мерки, при спазване на принципа за минимално ограничаване възможността на лицето само да извършва правни действия и при спазване на принципа на преценка на индивидуалните особености на личността при всеки отделен случай. Залегнал е принципът на зачитане волята на лицето. Целта е да се прилага мярка за подкрепа с по-нисък интензитет и само ако те се окаже неподходяща в конкретния случай и чрез нея не биха били защитени в достатъчна степен интересите на лицето, да се преминава към налагането на по-ограничаваща мярка.

Освен това мерките за подкрепа са изчерпателно изброени в закона и не е възможно да се стигне до ограничаване дееспособността на лицето, по начин, нерегламентиран предварително от закона. Мерките за подкрепа се свеждат до насочване на лицето към определена дирекция „Социално подпомагане“ за ползване на социални услуги за подобряване уменията на лицето; установяване на лице, което се намира в доверителна връзка с нуждаещия се от подкрепа и определяне на конкретните правни действия, за които ще се предоставя подкрепата; установяване на лице, намиращо се в доверителна връзка с лицето, нуждаещо се от подкрепа, което да дава съгласието при вземане на решения при извършване на конкретни правни действия; налагане на ограничение за разпореждане с имущество над определена стойност и одобряване на т. нар. предварителна декларация.

Конкретно изброените мерки, които могат да бъдат наложени чрез съда гарантират ограничаването на дееспособността на нуждаещото се от подкрепа лице в минимална степен и само при доказана необходимост от прилагането им. Гаранция за защита на правата на физическото лице, нуждаещо се от

подкрепа е и принципът на срочност на прилаганата мярка, като срокът на налагането ѝ се определя по преценка на съда и не може да бъде по-дълъг от две години.

Акцентираща се върху доверителната връзка – връзката, която има лицето, спрямо което се налага мярката за подкрепа с лице, с което съществува връзка на доверие.

Израз на вземане на решение за налагане на мярка за подкрепа при зачитане свободната воля на лицето е възможността, предвидена в закона, за подписване на предварителна декларация, чрез която всяко пълнолетно лице има право свободно да изрази предварително волята си за това едно или повече лица да го подкрепят по определен начин, ако то изпадне поради причините, посочени в закона в състояние на невъзможност за вземане на решения по конкретни правни действия, а също така и да посочи правни действия, за които е изключено подкрепяне от конкретно лице; да се посочат мерките, които според лицето е допустимо да се приложат; срока им на действие, както и инструкции относно това, което лицето би искало да се случи, ако изпадне в състояние на невъзможност да вземе решение за извършването на конкретни правни действия и това, което не би искало да се случи.

Израз на зачитане на желанията, предпочитанията и ценностите на лицето, нуждаещо се от подкрепа е даден и в института на съвместното вземане на решение, което винаги се основава на личния избор на лицето, както предвижда законът. Подкрепено вземане на решение съставлява мярка за подкрепа на лице – подкрепен за изразяване на неговите желания и предпочитания при вземане на решения за извършване на конкретни правни действия. При налагането на тази мярка съдът следи за съществуването на доверителна връзка между подкрепен и подкрепящ, при която обаче е изключено неправомерно вмешателство и манипулация, като съдът следи да бъде избегнат конфликт на интереси между страните. Отношенията между подкрепен и подкрепящ възникват по силата на съдебно решение. Съдът може да определи подкрепящият да дава съгласието си за извършване на конкретни правни действия, които биват посочени в съдебното решение.

С оглед защита на сигурността в гражданския оборот е предвидено вписване на определената мярка за подкрепа в регистъра на населението.

Законът е иновативен, предвидени са мерки за защита интересите на лицата, нуждаещи се от подкрепа, акцентираща се на защитата на техните права при минимална степен на ограничаване на правото им сами да вземат решение по касаещи ги правни въпроси.

С цел избягване на противоречиво тълкуване на закона при неговото правоприлагане и за по-голяма яснота, считам за необходимо конкретизираното на определени норми от закона.

На първо място се касае до разпоредбата на чл. 9, в която се предвижда, че мерки за подкрепа се предоставят на пълнолетни лица, които поради интелектуално затруднение, психическо разстройство или деменция изпитва затруднение при вземане на решение за извършването на конкретни правни действия. Ако психичното разстройство и деменцията са обективни състояния, които подлежат на установяване по несъмнен начин, то считам, че това не се отнася за „интелектуалното затруднение“, за което в закона липсва легално определение. „Интелектуално затруднение“ би могло да бъде налице за широк кръг от хора по определени въпроси, макар и кръгът тези въпроси да е предмет на законодателно уреждане, поради самото им естество и /или правната или фактическата им сложност, без всъщност лицето да страда от някакъв психически или умствен недостатък, поради който да не разбира естеството на правното действие, във връзка, с което да вземе решение. Следва да се отчете и факта, че липсата на вземане на решение по даден въпрос, включително и по конкретно правно действие, визирано в чл. 9 от проектозакона също е избор. Посочване на „интелектуално затруднение“ в резултат, на което лицето не може да вземе решение за извършване на конкретно правно действие, без наличието на законово определение относно съдържанието на това понятие е твърде общо понятие и би могло да съставлява формално основание за накърняване правата на физическите лица, чрез налагане на мерки за подкрепа, в случаите, в които такива всъщност не са необходими.

На следващо място, считам, че опасност от несигурност в гражданския оборот би могла да породи и разпоредбата на чл. 19 от закона за самостоятелно съставяне на завещания, сдружаване и упражняване на репродуктивни права. В случай, че лицето не може да вземе решение за правни действия поради причините посочени в закона относно конкретни правни действия като например, но не само разпореждане с имущество, лечение, избор на местоживеене и други такива, които засягат преди всичко неговата лична гражданскоправна сфера, то в още по-голяма степен следва да се ограничи възможността на лицето, нуждаещо се от подкрепа да взема решения, които биха накърнили интересите на трети лица.

За неприложимо считам и разрешението, дадено в чл. 13, ал 1, т. 4, където е предвидено, че налагане на ограничения за разпореждане с имущество над определена стойност, може да се наложи по искане на лицето, което има нужда от подкрепа. Същевременно в чл. 15 са изброени лицата, които могат да сезират съда за налагане на мярка за подкрепа. Това са лицето, което има

нужда от мярка за подкрепа, негови роднини по права линия, брат, сестра, съпруг, близък, с когото е изградена доверителна връзка, от прокурора или от органа по подкрепено вземане на решения. Само за налагане на разпореждане с имущество над определена стойност е предвидено, мярката да бъде наложена по искане на нуждаещото се от подкрепа лице. Считам, че така предвиденото ограничение всъщност не е в интерес на лицето, което се нуждае от подкрепа. В болшинството от случаи лицето, което има нужда от подкрепа, не осъзнава тази нужда и съответно не би поискало тази мярка спрямо себе си. Освен това характерно при някои болестни състояния е именно желанието на лицето да отчуждаване свои вещи и при изпадане в такова състояние, неговите интереси не биха могли да бъдат адекватно защитени, тъй като няма лице, което да има право да сезира съда. Вярно е, че в случай на непосредствен риск за здравето, живота или имуществото на нуждаещото се от подкрепа лице, може да бъде образувано производство по незабавно определяне на защитни мерки в ситуации на риск, но считам, че не е необходимо да е налице непосредствено такава опасност, за да могат да бъдат защитени интересите на подкрепения. Освен това до момента на определяне на мерки за защита, лицето би могло свободно да се разпорежда със свое имущество, което може да се окаже в противоречие с неговите интереси, а следва да се има предвид, че именно този кръг от лица са най-уязвими и спрямо тях нерядко се предприемат злонамерени действия за придобиване на техни имоти. Тъй като законът не прави разграничение по отношение на лицата, спрямо които следва да се прилагат мерки за подкрепа и лицата, спрямо които могат да се определят защитни мерки в ситуация на риск, а само разграничава ситуацията, при които са приложими едните и другите мерки, то считам, че липсва основание да не се следи в достатъчна степен за имуществените интереси на лицето, нуждаещо се от подкрепа и мярка за неразпореждане с имущество над определена стойност да бъде налагана само по искане на нуждаещото се от подкрепа лице. Считам, че разпоредбата на чл. 13, ал.1, т.4. не следва да съставлява изключение от общите правила, а че тази мярка следва да бъде налагана от съда по искане на лицата, посочени в чл. 15 от закона/ т.е. без да се изключва правото на самото лице, което се нуждае от подкрепа да иска прилагането на тази мярка, но и при запазване на възможността мярката да се иска и от кръга на роднини по права линия, съпруг, братя и сестри, лице по отношение на което е налице доверителна връзка, прокурора.

И на последно място, считам че по законодателен ред следва да се уточни при определяне на мярка по чл. 13, ал. 1 , т. 2 /установяване на лице, което се намира в доверителна връзка с лицето, нуждаещо се от подкрепа и определяне на конкретните правни действия, за които ще се предоставя

подкрепата/ и в случаите на чл. 13, л. 1, т.3. /установяване на лице, намиращо се в доверителна връзка с лицето, нуждаещо се подкрепя, което дава съгласието си при вземане на решения за извършване на правни действия, посочени в съдебното решение/ какво е действието на предоставената подкрепа, съответно на съгласието, което дава подкрепящия при вземане на решение за извършване на правните действия. Дали предоставянето на подкрепа, съответно даването на съгласие е предпоставка за валидността на сделката и ако липсата им опорочава самата сделка дали се касае за нищожност или унищожаемост на сделката, а също и за определяне формата на предоставяне на подкрепа и на даване на съгласие - устна, писмена, нотариално заверена. Липсата на изрично законодателно уреждане на тези въпроси би могло да постави в несигурност гражданския оборот и считам за целесъобразно положението да бъде уредно по силата на закона, а не да бъде впоследствие преодолявано по тълкувателен път.

Залегналият в закона принцип на минимално ограничаване на възможността физическите лица с ментални увреждания да упражняват своите права в максимална степен чрез техни лични действия следва да бъде съобразен, както с гарантиране в максимална степен на техните права и интереси, така и сигурността в гражданския оборот.

ЗАМЕСТНИК ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:

АДВ. ЙОРДАН ЙОРДАНОВ